



# FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

FIRAT UNIVERSITY JOURNAL OF THE FACULTY OF THEOLOGY

Sayı: 27/2 (Aralık / December 2022), 149-174

## İlköğretim DKAB Dersindeki Anahtar Kavramların Öğretiminde Atasözü ve Deyimlerin Kullanılması

The Use of Proverbs and Idioms for Teaching Basic Concepts of the Primary-Level  
'Religious Knowledge and Morality' Courses

**Hakan ÖZKAN**

Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü  
Dr., İstanbul Medeniyet University, Institute of Graduate Studies İstanbul/Türkiye  
hakan.ozkan@medeniyet.edu.tr **ORCID:** 0000-0003-2023-6873

### Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

### Makale İşlem Süreci / Article Processing

Geliş Tarihi / Date Received: 06 Eylül/September 2022 Kabul Tarihi / Date Accepted: 17 Kasım/November 2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık/December 2022 Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December

### Atıf / Cite as

Özkan, Hakan. "İlköğretim DKAB Dersindeki Anahtar Kavramların Öğretiminde Atasözü ve Deyimlerin Kullanılması". *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/2 (Aralık 2022), 149-174.

**DOI:** 10.58568/firatilahiyat.1171873

### İntihal / Plagiarism

Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

### Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Hakan Özkan).

### Yayıncı / Published by

Firat Üniversitesi/ Firat University

### Lisans Bilgisi / License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.  
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

## The Use of Proverbs and Idioms for Teaching Basic Concepts of the Primary-Level 'Religious Knowledge and Morality' Courses

**Abstract:** Proverbs and idioms are words of wisdom which reflect the knowledge, experiences, and values of a society. Therefore, using proverbs and idioms that are coherent with the values and culture of a society in education, more specifically in religious education, could be quite beneficial. They can arouse the interests of students while providing everyday life examples on language, religion, and values which strengthen the cultural unity. Unfortunately, there has never been any research on the use of proverbs and idioms in primary education for teaching the basic concepts of 'the religious knowledge and morality' (RKAM) courses. The aim of this study is to investigate the feasibility of the use of proverbs and idioms for this purpose, to examine its usefulness, and to provide examples of its application. Considering the focus-increasing nature of story-telling in children's education, it is possible to think that real life story-inspired proverbs and idioms can be used for teaching religious and moral notions which may lead to enculturation, meaningful learning, and conversion of abstract concepts to tangible. The study argues that the use of proverbs and idioms for teaching the basic concepts of the primary-level Religious Culture and Moral Knowledge (RKAM) courses is an important educational medium and a valuable secondary source. Furthermore, it asserts that this also improves linguistic performances, enriches vocabulary and thought capacity, and helps the cultural transmission of children. The study uses document analysis as qualitative research techniques.

**Keywords:** Religious Education, Course for Religious Knowledge and Morality, Language, Proverb, Idiom

## İlköğretim DKAB Dersindeki Anahtar Kavramların Öğretiminde Atasözü ve Deyimlerin Kullanılması

**Öz:** Atasözleri ve deyimler, toplumun bilgisini, tecrübesini ve değerlerini yansıtan hikmetli sözlerdir. Bu bakımdan toplumun değerleriyle ve kültürüyle uyum gösteren atasözü ve deyimlerden eğitim-öğretimde, bilhassa din eğitiminde yararlanmak faydalı olabilir. Atasözü ve deyimler, dil, din ve değerler hakkında günlük hayatın içinden örnekler verirken öğrencilerin ilgisini çekebilir ve kültürel bağları kuvvetlendirebilir. Ne var ki atasözü ve deyimlerin, ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi anahtar kavramlarının öğretiminde kullanılmasıyla ilgili herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözleri ve deyimlerin kullanılmasının imkânını sorgulamak, bunun faydalarını ele almak ve uygulama örneklerini sunmaktır. Çocukların eğitiminde hikâye anlatımının konuya odaklanma imkânı sağladığı düşünüldüğünde, hayat hikâyelerinden mülhem atasözü ve deyimlerin dinî ve ahlaki kavramların öğretilmesinde kullanılmasının kültürlemeyi, anlamlı öğrenmeyi ve soyut kavramların somutlaştırılmasını mümkün kılacağını düşünmek mümkündür. Bu çalışma, atasözü ve deyimlerin, ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) derslerindeki anahtar kavramların öğretiminde önemli birer araç görevi gördüğünü ve faydalı bir yardımcı kaynak olduğunu ileri sürmektedir. Bunun ötesinde atasözü ve deyimlerin kullanımının, öğrencilerin dili kullanma becerisini geliştireceğini, söz ve düşünce varlığını zenginleştireceğini ve kültür aktarımında yararlı olacağını ortaya koymaktadır. Çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Dil, Atasözü, Deyim

**Extended Summary:** Education, religion and language, common components of human beings, are integral parts of the development adventure. The general purpose of education, which prepares people for life in life, is to help people develop their talents and personality, and to facilitate the life of the individual and society.

Proverbs and idioms are wise words that reflect the knowledge, experience and values of the society. In this respect, it may be beneficial to use proverbs and idioms that are compatible with the values and culture of the society in education, especially in religious education. It is important to evaluate proverbs, which have a wide content covering all aspects of life for thought, emotion and action, to help primary school children form their cultural codes and to support religious education.

Proverbs, which are a school of words, containing information about the lifestyle and tradition of the society. Therefore, it is necessary to benefit from its content in the field of language, religion, value and education. Learning with proverbs and idioms; It helps to know the beauty and subtleties of the language, to make the lesson fun and interesting, to understand the subjects and the concept. It is also expected to help and support the rapid learning, assimilation and permanence of knowledge. The proper use of literary texts and genres in teaching religious education concepts will increase the interest and love for the lesson, and will also mediate the renewal of social memory. The use of proverbs and idioms in religious education lessons, building knowledge by living, supporting multidimensional critical thinking, discovering the social extensions of concepts, establishing respect and trust by connecting the individual's culture and nation can be given as examples of possible gains. It can be said that the proverbs and idioms that will enable the child to become acquainted with the values she has in the religious education she will receive in the age of knowing herself, society and life will also contribute to cultural unity and continuity.

Proverbs and idioms can attract the attention of students and strengthen cultural ties while giving examples about language, religion and values from everyday life. However, there are no studies on the use of proverbs and idioms in the teaching of the key concepts of primary religious culture and moral knowledge lesson. Considering that storytelling provides an opportunity to focus on the subject in children's education, it is possible to think that the use of life stories, proverbs and idioms in the teaching of religious and moral concepts will make it possible to embody meaningful learning and abstract concepts. This study suggests that proverbs and idioms serve as important tools in the teaching of key concepts in primary Religious Culture and Moral Knowledge (DKAB) lessons and are a useful auxiliary resource. Beyond that, it reveals that the use of proverbs and idioms will improve the students' ability to use language, enrich the presence of words and thoughts, and will be useful in cultural transmission. In the study, document analysis, one of the qualitative research techniques, was used.

The aim of our study is to show the possibility, importance and application examples of using proverbs and idioms effectively and efficiently in teaching key concepts in primary school DKAB lessons, to create awareness in DKAB teachers about the processing of the lesson and to guide them. The study is limited to the key concepts of the primary school DKAB course. Our study is based on the assumptions that the use of proverbs and idioms in the teaching of key concepts in the course of religious culture and moral knowledge will create awareness in children about the protection of material and spiritual heritage. This study, which deals with the use of proverbs and idioms, which are the subject of many fields, in DKAB keyword teaching, is a first in its field. It is thought that the study will be a reference to similar studies and will contribute to the discipline of religious education and the practice of religious education.

As a result of our study, it was concluded that as proverbs and idioms are used in many areas, they will also benefit from the teaching of key concepts in the primary school DKAB course, and proverbs and idioms should be used more in the teaching of concepts. It can be said that the use of proverbs and idioms is an effective method of meaningful learning, linking events together, comparing, interpreting, evaluating, increasing interest and motivation in religion and education, behavior and personality development. It will be useful to use proverbs and idioms that outweigh

the didactic aspect and reflect knowledge and experiences about people and life as a resource in different fields and courses other than the field of religion and values education.

As a result of our study, it is thought that proverbs and idioms, which can be explained in the form of concise advice that presents sections from the history of society, reflecting knowledge and experience, will contribute to the culture of children, especially at primary school age. Religious education will become more permanent with verbal words that will facilitate and accelerate understanding by embodying historical and abstract concepts that children may have difficulty in understanding according to their mental development, as well as giving examples from life and highlighting the student's own senses and experiences. Thanks to the content of proverbs and idioms that arouse interest and curiosity, active participation of the students in the lesson will be ensured and they will be able to help children learn the achievements in a meaningful way. Thanks to proverbs and idioms, the correct and effective use of the language will be ensured, and the ability of students to make comparisons between the past and the present will increase decisively. At the same time, it will provide individuals with the ability to think, explore, evaluate, reason and express themselves, as well as support the emotional and behavioral development process.

### Giriş

Atasözü ve deyimler, geçmişin birikimini yansıttığı kadar öğüt ve mesajlarıyla da millete kılavuzluk etmekte, öz bilinci ve toplum bilincini canlı tutmaktadır. Toplumun bilgi, tecrübe ve değerler hafızası olan atasözü ve deyimler, eğitim aracılığıyla toplumun hasılası olan kültürün aktarımında başat bir rol oynamaktadır.<sup>1</sup> Hayat için olduğu kadar eğitimde de dün, bugün ve yarın önemlidir. Bu açıdan eğitimin üç esası yönü; geçmişin tecrübe ve bilgisinden yararlanmak ve onları muhafaza etmek, bugünün anlaşılmasına yardımcı olmak, geleceğe hazırlanmaya rehber olmaktır.<sup>2</sup> Bu anlamda atasözleri, toplumun yaşam tecrübesinden hareketle günümüze ışık tutan, eğitim-öğretimde ve kültür aktarımında yararlanılması gereken temel kaynaklardan biri olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla düşünce, duyu ve eyleme yönelik yaşamın tüm yönlerini kapsayan geniş bir muhtevaya sahip olan atasözlerinin, ilköğretim çağındaki çocukların kültürel kodlarını oluşturmaya da yardımcı olmak ve din eğitimine destek olmak üzere değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrencilerin anlamakta, öğretmenlerin de anlatmakta zorlandığı soyut kavramlar,<sup>3</sup> atasözleri ve deyimlerin eğitim-öğretim materyali olarak kullanılmasıyla daha kolay anlaşılabilir. Öğrencilerin doğru ve güzel düşünmesini, duyu ve eylemlerini destekleyecek olan atasözlerinin kültürelleme aracı olarak kullanılması, edebi zevkin gelişimine de katkı sağlayacaktır.<sup>4</sup> Atasözü ve deyimlerin içerdiği milli, manevi ve ahlaki değerler; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinin öğretim programında açıklanan milli, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme, sağlıklı ve dengeli şahsiyet oluşturma, karakterli nesiller yetiştirme amaç ve hedefleriyle uyumlu olduğundan edebi metinlerin ders materyali olarak kullanılması uygun ve etkili olacaktır.<sup>5</sup> Din eğitimi konu ve kavramlarının öğretiminde edebi metin ve türlerinin yeterli ve yerinde kullanılması derse ilgiyi ve sevgiyi artıracak gibi toplum hafızasının güncellenmesine de aracılık edecektir. Bilginin yaşantı yoluyla inşa/pratize edilmesi, çok boyutlu eleştirel düşünmeyi desteklemesi, kavramların toplumsal uzantılarının keşfedilmesi, bireyin kültürü

<sup>1</sup> Arslan Bayram, *Eğitim Bilimine Giriş* (Ankara: Anı Yayınları, 2016), 2-4.

<sup>2</sup> Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* (Ankara: Bilim Yayınları, 1992), 9.

<sup>3</sup> Abdurrahman Dodurgalı, "Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri* (Kayseri: İBAV Yayınları, 1998), 28; Halis Ayhan vd., *Din ve Ahlak Eğitim Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (İstanbul: Dem Yayınları, 2004), 17.

<sup>4</sup> Semra Çinemre, "Türk Atasözlerindeki Dini ve Ahlaki Motiflerin Eğitim-Öğretim Ortamında Kullanılması", *Değerler Eğitimi Dergisi* 12/27 (Haziran 2014), 112.

<sup>5</sup> M.E.B., *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* (2018), 1-10.

ve milletiyle bağ kurarak onlara karşı saygı ve güven oluşturmaları, din eğitimi dersinde atasözü ve deyimlerin kullanımıyla elde edilecek muhtemel kazanımlara örnek gösterilebilir. Çocuğun kendisini, toplumu ve hayatı tanıma yaşlarında aldığı din eğitiminde değerleriyle buluşmasına yardımcı olacak atasözü ve deyimlerden yararlanılması, kültürel birlikteliğe ve sürekliliğe sağlamaya katkı sunacağı söylenebilir.

Çalışmamızın amacı; ilköğretim DKAB derslerindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyimlerden etkili ve verimli bir şekilde yararlanmanın imkânını ve önemini göstermek, DKAB öğretmenlerinde dersin işlenmesine yönelik farkındalık oluşturmak ve onlara kılavuzluk etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için; "İlköğretim DKAB dersi anahtar kavramlarının öğretiminde atasözü ve deyimler kullanılabilir mi; dil, din ve eğitim arasında işbirliği yapılabilir mi; ilköğretim DKAB dersi anahtar kavramların öğretiminde yararlanılabilecek olan atasözü ve deyimler hangileridir?" sorularına yanıtlar aranmıştır. Çalışma, ilköğretim DKAB dersinin anahtar kavramlarıyla sınırlıdır. Çalışmamız, ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyimlerden yararlanmanın, çocukların atalarıyla ve kültürüyle etkileşim kuracağı, dil ve din uyumunun örnekliğiyle maddi ve manevi mirasına sahip çıkma bilinci oluşturacağı, din eğitiminde edebiyatın imkânlarından yararlanmanın faydalı olacağı, atasözü ve deyimlerin din eğitiminde yardımcı kaynak olarak değerlendirilebileceği varsayımlarına dayanmaktadır.

Çalışmada; İsmail Hilmi Soykut'un "Türk Atalar Sözü Hazinesi", Ömer Asım Aksoy'un "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü", Abdülbaki Gölpınarlı'nın "Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri", Nurettin Albayrak'ın "Türkiye Türkçesinde Atasözleri", M. Ertuğrul Saraçbaşı ve İbrahim Minnetoğlu'nun "Örneklili ve Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü", M. Ertuğrul Saraçbaşı'nın "Örnekliliyle Büyük Deyimler Sözlüğü" eserlerinden yararlanılmış, ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramlarla ilişkisi bulunan ve kavramların öğretilmesine katkı sağlayacak atasözü ve deyimler tespit edilmiştir.

Çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi<sup>6</sup> kullanılmıştır. Çalışma konumuz olan ilköğretim DKAB ders kitapları, anahtar kavramların öğretiminde kullanılan atasözü ve deyimlerin tespiti için incelenmiştir. Literatürde genel kabul görmesi ve kapsamlı olması nedeniyle yukarıdaki atasözü ve deyim sözlükleri belirlenmiş ve doküman analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada kavramsal analiz yapıldıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyimlerin kullanım durumu incelenmiş, atasözü ve deyimlerle ilgili kaynaklar taranmış ve öneriler sunulmuştur. Çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları düşünülerek ilköğretim DKAB ders kitapları incelenmiş, yirmi atasözü ve on deyim kullanımına örnek tespit edilmiştir.<sup>7</sup>

İlköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözleri ve deyimlerin kullanılmasını konu edinen bu makalede her bir anahtar kavram için dört atasözü/deyim belirlenmiş, birden fazla anahtar kavramla ilgili olan atasözü ve deyimler için yakın anlam bağı gözetilerek tercihte bulunulmuştur. Atasözü ve deyimler belirlenirken; öğrencilerin yaşları dikkate alınarak kavramın ve konunun anlaşılmasına en uygun olanlar seçilmiş; anahtar kavramın kendisi, kavramı açıklayıcı kelimenin yer aldığı veya kavramla eş/yakın anlamlı kelimelerin bulunduğu, ilgi ve merak uyandırma potansiyeli bulunan atasözü ve deyimler kullanılmıştır. Anahtar kavramın sözlük anlamını içeren atasözü ve deyimlere de çalışmada yer verilmiştir. Aynı anahtar kavram birden fazla olduğunda imkân dâhilinde her bir kavram için birbirinden farklı atasözü ve deyim kullanılmaya çalışılmıştır.

<sup>6</sup> Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2006), 187.

<sup>7</sup> Fatih Kaya - Emine Kartın, "DKAB Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebi Türlerin Kullanım Durumu", *Mavi Atlas 9/2* (2021), 53.

Milletin tarih ve kültür hafızası olan atasözü ve deyimler mazide inşa edilse de eğitimle birlikte geleceğin nesillerini oluşturma sürecine kaynak ve temel olabilir. Atasözü ve deyimlerden birçok alanda yararlandığı gibi ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde de fayda sağlayacağı ve kavram öğretiminde atasözü ve deyimlerden daha fazla yararlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Eğitim, Türk dili, din, felsefe, ekonomi, tarih, psikoloji ve sosyoloji gibi birçok alan için inceleme konusu olan atasözü ve deyimlerin, ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kelimelerin öğretiminde kullanılmasını konu alan çalışma daha önceden çalışılmamış olduğundan bu çalışma ilk olma özelliği göstermektedir. Farklı bilimsel alanlarda öğretim materyali olarak atasözü ve deyimlerin kullanılması, din öğretiminde de öğretim materyali olarak edebi metin ve türlerinin kullanılabileceğine işaret etmektedir. Çalışmanın benzer araştırmalara referans olacağı, din eğitimi disiplinine ve din öğretimi pratiğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

### 1. Din Eğitimi ve Öğretiminde Atasözü ve Deyimlerden Yararlanmanın İmkânı

Eğitim, din ve dil, insanın ortak bileşenleri, gelişim serüveninin tamamlayıcı birer parçasıdır. İnsanı hayatın içerisinde yaşama hazırlayan eğitimin genel amacı, insanın yeteneğini ve kişiliğini geliştirmesine yardımcı olmak, bireyin ve toplumun hayatını kolaylaştırmaktır. Eğitim tarihi ve tarifleri incelendiğinde eğitimin birey, toplum, eğitim-öğretim süreçleri esas alınarak farklı tanımlar yapıldığı görülür.<sup>8</sup> Eğitim; insanın doğuştan gelen yeteneklerini geliştirmek için yapılan faaliyetler;<sup>9</sup> belirlenen ilkelerle bireye yeni davranış kazandırma, bireyin davranışını değiştirme ve geliştirme süreci;<sup>10</sup> belli bir amaca yönelik planlı gerçekleştirilen ve hayat boyu süren uygulamalı bir süreç<sup>11</sup> şeklinde tanımlanmaktadır. Eğitim-öğretim, bireyi hayata ve geleceğe hazırlarken toplumsal değerlerin ve kültürün kazandırılmasına ve bunlara uygun davranılmasına aracılık etmektedir. Din eğitimi ise; "bireyin dini davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişimler meydana getirme denemeleri süreci"<sup>12</sup> olarak tanımlanmakta; zihinsel, duygusal ve davranışsal eğitim unsurlarını içermekte; şahsiyet oluşumuna giden süreçte her alanda insani gelişimi amaçlamaktadır. Eğitimde ve din eğitiminde amaç, insanın yeteneklerini geliştirmek, bireyi hayata hazırlamak ve kişisel olgunlaşmaya kılavuzluk etmektir.<sup>13</sup> Eğitim, insani bir ihtiyaç ve zarurettir. Eğitimin bir görevi de normatif değerlerin ve kültürün yeni nesillere aktarılmasıdır.<sup>14</sup> Doğru ve sistemli bir din eğitimi, genel eğitime ve kültürleme faaliyetine yardımcıdır.<sup>15</sup> DKAB dersi de milletin ortak hafızası olan kültürün tanıtımına, taşınmasına ve aktarılmasına hizmet etmektedir.

Örgün eğitimin ilk basamağı olan ilköğretimde verilen din eğitimi öğrencinin dine ve eğitime yaklaşımını belirleyeceği için önemlidir. Postmodern bilim ve teknoloji çağında hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için öğrencilere dinin hangi yöntemler ve tekniklerle sunulacağı, din eğitimi(mcileri)

<sup>8</sup> Remzi Öncül, *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü* (İstanbul: M. E. B. Yayınları, 2000), 391-393; Halis Ayhan, *Eğitime Giriş ve İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler* (İstanbul: Damla Yayınları, 1986), 14-16; Abdurrahman Dodurgalı, *Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler* (İstanbul: M. Ü. İ. F. Yayınları, 1999), 15-20; Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: Meteksan Matbaacılık, 1998), 11; Savaş Büyükkaragöz - Cuma Çivi, *Genel Öğretim Metodları* (Konya: Atlas Kitapevi, 1994), 32.

<sup>9</sup> Halis Ayhan, *Din Eğitimi ve Öğretimi* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1995), 18.

<sup>10</sup> Mustafa Usta, *Türkiye'de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları* (İstanbul: M.Ü.İ.F. Yayınları, 2001), 25.

<sup>11</sup> Çetin Baytekin, *Öğrenme-Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme: Eğitim Teknolojileri Materyal Tasarımı Akıllı Sınıflar* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2011), 22.

<sup>12</sup> Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2015), 23.

<sup>13</sup> Beyza Bilgin, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri* (Ankara: Emel Matbaacılık, 1980), 74.

<sup>14</sup> Ünver Günay, *Eğitim Sosyolojisi Dersleri* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1992), 64; Erdoğan Köse - Zeki Salih Genç, *Eğitim Sosyolojisi* (Ankara: Pegem Akademi, 2018), 121.

<sup>15</sup> Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi* (Ankara: Gün Yayıncılık, 1998), 62.

için en temel ve güncel soru(n)dur.<sup>16</sup> Din eğitiminde dil; anlamanın ve düşünmenin temeli,<sup>17</sup> sağlıklı ve dengeli dinî yaşantının güvencesidir. Din eğitiminde kültürel kodların konu edilmesi dinin ve eğitimin içselleştirilmesine, dinle birlikte yoğrulan kültürün anlaşılmasına ve temsiline yardımcı olacaktır.<sup>18</sup>

Değerlerin yaşatılması, korunması ve sonraki nesillere aktarılması için din eğitimcilerinin görevi; bilimden, teknolojiden, kültürden, milli ve manevi değerlerden yararlanmak;<sup>19</sup> öğretilen konu ve kavramların niteliğiyle uyumlu ilke, yöntem, teknik ve materyal kullanmaktır.<sup>20</sup> Din eğitiminde çoğunlukla kullanılan anlatım yöntemine<sup>21</sup> alternatif olarak farklı yöntem ve materyallerin kullanılması zaruridir. Soyut konu ve kavramlar içeren DKAB dersinin tecrübeyle ve uzman görüşlerle desteklenmesi, somutlaştırılması anlama-içselleştirme ve hatırlamada etkili olmaktadır.<sup>22</sup> Ezbere dayalı ve bilgi yükleme temelli geleneksel eğitim anlayışı yerine günün şartlarına uygun, bilgiyi yorumlayan ve yapılandıran bir anlayışla,<sup>23</sup> eğitimi verimli kılacak yaklaşım/materyal kullanımı, planlanan amaç ve hedeflere ulaşmak için önem arz etmektedir. Eğitimin temel hedeflerine ulaşmak için tek boyutlu öğrenme yerine çok boyutlu/bütüncül öğrenme yolu tercih edilmelidir.<sup>24</sup> Meraklı, sorgulayıcı ve araştırmacı bir karakter taşıyan ilköğretim yaşındaki çocukların temel din eğitiminde alacağı-kazanacağı doğru ve kalıcı bilgilerin, yaşam boyu etkisini göstereceği, bireyin karakterini şekillendireceği kabul edilmektedir.

Din; peygamber aracılığıyla insanlara gönderilen, hayrın ve şerrin bilgisinin, dünya ve ahiret hayatının mutluluğunun esaslarını içeren, yaratıcıya karşı sorumlulukları açıklayan ilahi nizamdır.<sup>25</sup> Din ve eğitimde temel gaye, insanın olgunlaşması ve gelişmesidir. Din, içerdiği normatif değerlerini insanlara ulaştırmayı, öğretmeyi, benimse(t)meyi öğütler.<sup>26</sup> Din, dil ve eğitim, ilk insandan günümüze varlığını devam ettirmektedir. Din, insanın soru(n)larına çözüm bulan, bireye Allah'ın isteklerini bildiren ilahi mesajlardır. Din, kültürün de en kapsamlı ögesidir.<sup>27</sup> Dinin bazı konu ve kavramları soyut olduğundan din eğitimi ve öğretiminde yöntem olarak ataların sözlerine müracaat edilmesi, somutlaştırmaya destek olacağı gibi dinin yaşamla ilişkisini göstermesi açısından uygun olabilir.<sup>28</sup>

"Dil, insanların birbirlerine bilgi, düşünce ve eğilimlerini aktarabilmelerinin yanı sıra, fikirlerini düzenleyebilmelerine ve duygularını ifade edebilmelerine olanak hazırlar."<sup>29</sup> Düşünce, duygu ve isteklerin iletildiği yazılı veya sözlü anlatım aracı olan dil, hayat boyu süregelen bir iletişim ögesidir. İnsanların iletişim aracı olan dil, eğitimle birlikte kültürün taşıyıcısıdır. "Dil bozulunca düşünce bozulur. Düşünce bozulunca toplumun dirliği sarsılır. Sağlıklı bir toplum için kişilikli gençler istiyorsak, onlara dilimizi doğru kullanmayı, doğru konuşmayı öğretmeliyiz."<sup>30</sup>

<sup>16</sup> Ayhan, *Din ve Ahlak Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar*, 34; Selahattin Parlador, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (İzmir: 1996), 16; M. Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004), 54.

<sup>17</sup> Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, 42.

<sup>18</sup> Muhammed Muhdi Gündüz, "Kültür Dünyası Kavramı ve Din Eğitimi", *Turkish Studies* 17/1 (2022), 48-49

<sup>19</sup> Halis Ayhan, "İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 5, (1998), 63.

<sup>20</sup> İlyas Erpay, "Yaygın Din Eğitimi Kurumlarında Teknolojinin Önemi ve Kullanımı", *Şarkiyat* 11/3 (Aralık 2019), 1321.

<sup>21</sup> Mehmet Korkmaz, *Din Öğretimi Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (Kayseri: Tezmer Yayıncılık, 2014), 63.

<sup>22</sup> Beyza Bilgin - Mualla Selçuk, *Din Öğretimi* (Ankara: Gün Yayıncılık, 1999), 159.

<sup>23</sup> Osman Eğri, "Eğitimin Genel Amaçları Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri", *AÜİFD* XLIV/1 (2003), 277.

<sup>24</sup> Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme* (Ankara: Alkım Yayınları, 1996), 10; Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama* (İstanbul: Epsilon Yayınları, 2003), 44.

<sup>25</sup> Ahmed Hamdi Akseki, *İslam Fitri Tabii ve Umumi Bir Dindir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018), 71.

<sup>26</sup> Şükrü Keyifli, "Eğitim ve Din Eğitimi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2013), 116.

<sup>27</sup> Abdurrahman Dodurgalı, *Eğitim Sosyolojisi* (İstanbul: M.Ü.İ.F. Yayınları, 1995), 45; Ali Fuad Başgil, *Din ve Laiklik* (İstanbul: Yağmur Yayınları, 2018), 82-83.

<sup>28</sup> Yusuf Ceylan, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Bir Yöntem Olarak Dramanın Kullanılması* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 22-23.

<sup>29</sup> Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003), 46.

<sup>30</sup> Ömer Naci Soykan, *Arayışlar: Felsefe Konuşmaları 1* (İstanbul: Küyerel Yayınları, 1998), 293.

Edebiyat sözlükte; "olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın"<sup>31</sup> şeklinde açıklanmaktadır. Edebi metinler, insana ve hayata dair birçok konuyu merkeze aldığından edebiyat alanı dışında da kullanılmaktadır. Din eğitiminde atasözü ve deyimlerden yararlanılması, konu ve kavramın anlaşılmasını, içselleştirilmesini ve kalıcı olmasını kolaylaştırmakta, dil gelişimini ve iletişim becerilerini desteklemekte, öğrencinin kendini ve toplumu tanımaya, hayata hazırlanmasına aracı olmaktadır.<sup>32</sup>

Eğitimin amaçları; öğretme yönteminin ve materyallerinin seçiminde belirleyici bir rol oynar.<sup>33</sup> Yöntem, öğretim amaçlarına ulaşmak için takip edilen her türlü yola denilmektedir.<sup>34</sup> Materyal; öğretimin amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan ve öğretimi etkili kılmak için kullanılan her türlü malzemedir.<sup>35</sup> Çok boyutlu muhtevası nedeniyle din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde farklı metot, teknik ve materyal kullanılması uygun olacaktır.<sup>36</sup> Eğitimde edebi metin ve ürünlerin kullanımı; algılama, öğrenme ve kültürlemeyi pekiştiren, bilginin özümsemesini ve kalıcılığını destekleyen, dikkati, motivasyonu ve etkileşimi artıran bir etkidir.

## 2. Atasözü ve Deyimler

Atasözü; "atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler"<sup>37</sup> olarak tanımlanabilmektedir. Atasözleri toplumun kültürünü, ortak düşünce ve değerlerini yansıtan bir miras olarak<sup>38</sup> dinden bağımsız değildir. Yargı ve öğüt içeren, hikmetli ve kalıplaşmış sözler olan atasözlerinin<sup>39</sup> çeşitli anlatım şekilleri mevcuttur. Atasözleri, toplumun karakteristik özelliklerini yansıtır,<sup>40</sup> tecrübeye dayalı öğütleyici ve hikmetli bilgileri veciz bir şekilde ifade eder.<sup>41</sup> Türk atasözleri, Orhun Yazıtları'ndan Divanü Lügati't-Türk'e, Kutadgu Bilig'den Atabetü'l-Hakayık'a, Durub-ı Emsali Osmaniye'den günümüze varlığını sürdürmüştür. Şifahi halk kültürünü yansıtan atasözleri, toplumun dilini, geleneğini, değerlerini ve hayat tarzını yansıtan önemli bir gösterge ve kültür taşıyıcısıdır. Sosyal bir varlık olan insan, içinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır; toplumdaki ve kültüründen etkilendiği kadar onları da etkileyebilmektedir.

Kültür kelimesinin çok fazla tanımı olmakla birlikte,<sup>42</sup> genel olarak "İnsan toplumunun biyolojik olarak değil de, sosyal olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve maddi olmayan ürünler bütünü, sembolik ve öğrenilmiş ürünler ya da özellikler toplamı"<sup>43</sup> şeklinde açıklanabilmektedir. Toplumun ayırt edici özelliklerini ve ruhunu yansıtan kültürün tanıtımı ve aktarımı eğitim aracılığıyla yapılabilmektedir. Din, dil, gelenek ve sanat, kültürün başat öğeleridir. Kültür ve dilin aktarım aracı olan atasözleri; kalıplaşmış, hikmetli, kısa ve özlü sözlerdir; insan ve hayatla ilgili değer ve mesajlar barındırdığından dinle ve eğitimle de yakın ilişkilidir. Din, insana ve topluma yönelik

<sup>31</sup> Türk Dil Kurumu (TDK), "Türk Dil Kurumu Sözlükleri" (Erişim 19 Ağustos 2022).

<sup>32</sup> Kaya - Kartın, "DKAB Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebi Türlerin Kullanım Durumu", 48; Muhiddin Okumuşlar, "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2006), 240; Adem Akıncı, "Kuran'daki Kısaslar ve Din Öğretimindeki Yeri", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/13 (2004), 42-56.

<sup>33</sup> H. İbrahim Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (Ankara: Nobel Yayınları, 2002), 31.

<sup>34</sup> Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 2; Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme* (İstanbul: Alkım Yayınları, 1998), 9.

<sup>35</sup> Korkmaz, *Din Öğretimi Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, 15.

<sup>36</sup> Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* (Ankara: T. D. V. Yayınları, 1991), 154; Özcan Demirel, *Öğretme Sanatı* (Ankara: Pegem Yayınları, 2004), 72.

<sup>37</sup> Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (İstanbul: İnkılâp Kitapevi Yayınları, 1993), 1/37.

<sup>38</sup> İsmail Çolak, *Türk Atasözlerinden Seçmeler* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2007), 5; Mehmet Şahin, *En Güzel Türk Atasözleri* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999), 3.

<sup>39</sup> İskender Pala, *Sözün Özünden Dünden Bugüne Atasözleri* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013), V.

<sup>40</sup> M. Ertuğrul Saraçbaşı - İbrahim Minnetoğlu, *Örneklili ve Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü* (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2002), 8-9.

<sup>41</sup> Numan Yazıcı, *Arapça-Türkçe/Türkçe-Arapça Atasözleri ve Deyimler* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2003), 21.

<sup>42</sup> Raymond Williams, *Kültür*, çev. Suavi AYDIN (Ankara: İmge Kitabevi, 1993), 8; Cahid Baltacı, *İslam Medeniyet Tarihi* (İstanbul: M.Ü.İ.F. Vakfı Yayınları, 2019), 24.

<sup>43</sup> Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü* (İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999), 536.



düşünce ve eylemleri ihtiva ettiğinden dili ve kültürü zenginleştirebilmekte; din eğitimi faaliyetleri de kültürün anlaşılmasına, içselleştirilmesine ve aktarılmasına yardımcı olabilmektedir.<sup>44</sup>

Deyim; "gerçek manasından az çok farklı bir mana taşıyan, iki veya daha fazla kelimeden oluşan kalıplaşmış söz, tabir"<sup>45</sup> olarak tanımlanmaktadır. Toplumun değer ve kültürünü yansıtan, anlatıma güzellik katan deyimler doğru yerde ve zamanda kullanıldığında dilin ifade gücünü ortaya koyar.

Atasözü ve deyimler; sade, açık, özlü, kısa ve kalıplaşmış sözler olmakla birlikte atasözünde amaç nasihat ve mesaj vermek, deyimde ise sözü hoş ve etkili kılmaktır. Atasözü ve deyimler kullanıldıkça tarihsel hafıza canlanacak, kültür mirası dilin anlam zenginliğiyle birlikte sonraki nesillere ulaştırılabilecektir. Bir milletin yaşam becerilerini, kendi öz değerlerini, duygu, düşünce ve davranış kalıplarını, bilgeliğini yansıtan atasözü ve deyimler, dil, değer ve geleneklerin özümsetilmesini kolaylaştırmaktadır. Deyimler, durum bildiren birkaç kelimeden oluşan söz iken atasözü, genel kural/hüküm bildiren öğütler, cümlelerdir. Atasözü ve deyimlerin anonimliği, kısa, özlü ve kalıplaşmış olması gibi benzerlikler ikisi arasındaki yakın ilişkiyi göstermektedir. Atasözü ve deyimlerin ihtiva ettiği anlam bütünlüğü, zenginliği ve kelimelerin kalıplaşması nedeniyle atasözü ve deyimlerdeki kelimeler eşanlamlılarıyla yer değiştiremez. Büyük bir tecrübe ve bilgi içeren atasözü ve deyimlerdeki kelimeler anlamdaşlarıyla değiştirildiğinde mecazi ve hikemi anlam bozulmaktadır. "Gençler; edebî eserlerde, istekleri, acıları, büyüklükleri, eksik yönleriyle insanları tanırlar, sorunlarını anlarlar. Bu insanlarda kendilerini görürler. Kendi güçlerini tanıyarak güven duyar, eksikliklerini başkalarında da görerek avunurlar."<sup>46</sup> Atasözü ve deyimlerin din eğitiminde-öğretiminde kullanılması; geçmişle günümüzün kıyaslanabilmesine, karşılaştırma yapılarak değerlendirilebilmesine, bireysel ve toplumsal değerlerin yaşatılmasına ve muhafazasına, geleceğin kurgulanmasına imkân sağlayabilir.

Atasözleri; güldüren, düşündürdüren, bilgilendiren ve yol gösteren farklı boyutları nedeniyle çocuklar için ilgi ve merak uyandırmaktadır. Düşünce ve duygunun kısa, özlü ve etkili bir şekilde anlatılabilmesiyle Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini gösteren atasözleri, dil eğitimi ve öğretiminde önemli bir araç olurken, değer ve kültür aktarımının eğitsel işlevini yerine getirmektedir.<sup>47</sup>

Konunun ve mesajın özlü bir şekilde aktarımına yardımcı olan atasözü ve deyimler; anlatımda akıcılık sağlayabilmekte; taşıdığı insani, ahlaki ve dinî değerler nedeniyle din eğitimi ve öğretiminde yararlanılması gereken bir kaynak olabilmektedir.<sup>48</sup> Halk felsefesinin ürünü, toplumun yaşayış tarzı ve geleneği hakkında bilgiler içeren söz okulu konumundaki atasözlerinin dil, din, değer ve eğitim alanındaki muhtevasından yararlanmak gerekmektedir. Atasözü ve deyimlerle öğrenme; dilin güzelliğinin ve inceliklerinin bilinmesine, dersin eğlenceli olmasına ve ilgi çekmesine, konu/kavramın anlaşılmasına ve hızlı öğrenilmesine, bilginin hazmedilmesine ve kalıcılığına, kültürel bir farkındalık oluşturulmasına yardımcı ve destek olması beklenmektedir.

### 3. İlköğretim DKAB Derslerinin Öğretiminde Atasözü ve Deyimler

DKAB dersinin konuları, inanç, ibadet ve ahlak başta olmak üzere fazlaca soyut kavram içerdiğinden,<sup>49</sup> anlamayı ve algılamayı kolaylaştırmak için konu ve kavramların somutlaştırılarak

<sup>44</sup> Gündüz, "Kültür Dünyası Kavramı ve Din Eğitimi", 37-38.

<sup>45</sup> Milli Eğitim Bakanlığı, *Örnekleriyle Türkçe Sözlük* (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995), 1/ 646.

<sup>46</sup> Beşir Göğüş, *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi* (Ankara: Gül Yayınevi, 1978), 89.

<sup>47</sup> Bayram Aşılıoğlu, "Türkçe Öğretimi ve Eğitim Değerleri Açısından Türk Atasözleri Üzerine Bir İnceleme", *Çağdaş Eğitim Dergisi* 34/362 (2009), 31, 35.

<sup>48</sup> Salih Aybey, "Din Eğitimi ve Öğretiminde Atasözleri ve Deyimlerin Kullanılmasının Önemi Üzerine Bir Araştırma", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/33 (2018), 266-267.

<sup>49</sup> Recai Doğan - Cemal Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2002), 231.

daha fazla duyunun öğrenimde kullanılması gerekmektedir.<sup>50</sup> İslam din eğitiminin ilk ve temel kaynakları olan Kuran-ı Kerim ve hadislerden<sup>51</sup> ilham alarak, çağın ve çocukların ihtiyaç ve beklentilerine uygun olarak yeni materyal geliştirilmesi ve uygulanması, bilginin güncellenmesi ve kalıcılığı açısından önem arz etmektedir. DKAB dersinin muhtevası nedeniyle sıkça ayet ve hadislerden alıntılar yapılmakta, konu ve kavramın açıklanması için vahye müracaat edilmektedir. Dinî ve millî değerlere yaslanan atasözü ve deyimlerle örnekliliği çoğaltmak, çocukların dinle birlikte kültürünü öğrenme sürecine destek olacaktır. DKAB dersindeki anahtar kavramların fazlalığı, din ile irtibatı, hayatla birlikteliği beraber düşünüldüğünde kavram öğretiminin önemi ortaya çıkmaktadır. "Ders kitabı, çocuğun yaşadığı toplumla bütünleşmesini sağlayan, o toplumun inançlarını, kültürünü, yaşam biçimini, felsefesini, etkileşme biçimlerini, gelenek ve göreneklerini açıklayan ve ilk öğreten kaynaktır."<sup>52</sup> Dersin öğretilmesiyle birlikte toplumun kültür ve değerlerinin tanıtımı ve aktarımı da din eğitimi açısından önem arz etmektedir.

Mantık ilminde, objenin zihindeki tasavvuru<sup>53</sup> veya bir hükmün tek bir terime indirgenmesi<sup>54</sup> olarak tanımlanan kavram; bir şey ya da nesne hakkındaki genel düşünce ve fikirdir.<sup>55</sup> Sözcükler dili, kavramlar düşünceyi, duygular kendimizi anlamaya ve tanımaya yardımcı olmaktadır.<sup>56</sup> Nesnelere ve onlar arasındaki ilişkiler, kavramlarla anlaşılmalıdır.<sup>57</sup> İnsan, kavramlara göre düşüncesini oluşturmaktadır. Kavramlar; zihnin ve düşüncenin temel yapı taşı, konunun özünü ifade etmektedir; kavram tam olarak anlaşılmadan konunun anlaşılması, içerikle bağlantı kurulması ve bütünleştirilmesi kolay değildir. DKAB dersindeki anahtar/temel kavramların doğru öğretimi, sağlıklı din eğitime dolayısıyla da sağlıklı bir din anlayışının oluşumuna zemin hazırlayacaktır.

Öğretim materyali; belli bir amaca yönelik hazırlanan, öğretimi pekiştirmek, daha etkin ve kalıcı kılmak için geliştirilen, öğrenme ve öğretme sürecinin tamamlayıcı ve yardımcı unsurlarından biridir.<sup>58</sup> Doğru tasarlanan öğretim yöntemleri ve materyalleri; eğitim-öğretimde etkileşimi ve gelişimi artırdığı gibi süreci zenginleştirir, bilgiyi somutlaştırır, öğrenmeyi kolaylaştırır ve zaruridir.<sup>59</sup> "Öğrenme öğretme etkinliklerinde çevre faktörlerine, eğitim ortamına, öğrencilerin gelişim düzeylerine, genel kültür ve dinî bilgi seviyelerine göre onları aktif kılan yöntem, teknik ve stratejiler kullanılır."<sup>60</sup> DKAB dersi öğretim programı öğrencinin anlamlı ve bağlantı kurarak öğrenme aktivitelerini, keşfedici proaktif öğrenme süreçlerini, edinilen bilginin hayatta işlevsel kullanılabilmesini, topluma/kültüre katkı sağlayan ve farklı boyutlarda düşünmeye yönelik içerikleri desteklemektedir.<sup>61</sup> Günümüz şartlarına, öğrencilerin ve toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun din eğitimi-öğretimi yapılabilmesi için bilimsel, yenilikçi metot, teknik ve materyallerin kullanımı zaruridir.<sup>62</sup>

Din eğitimi dersinde atasözü ve deyimlerin kullanılması, öğretim ilkelerinden amaca dönüklük, öğrenciye görelilik, aktiflik, somuttan soyuta, ekonomiklik, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, hayatla yakınlık, bütünlük, sosyallik ve güncellik ilkeleriyle<sup>63</sup> bağlantılı olduğundan

<sup>50</sup> İsa Halis, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (Ankara: Nobel Yayınları, 2002), 42.

<sup>51</sup> Bilgin - Selçuk, *Din Öğretimi*, 159.

<sup>52</sup> Özcan Demirel - Kasım Kiroğlu, *Konu Anlatımı Ders Kitabı İncelemesi* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2005), 45.

<sup>53</sup> Necati Öner, *Klasik Mantık* (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1986), 16.

<sup>54</sup> Hasan Küçük, *İslâm'da ve Batıda Mantık* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1988), 57.

<sup>55</sup> D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: İz Yayınları, 1996), 980.

<sup>56</sup> Düccane Cündioğlu, *Hız. İnsan* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2010), 106.

<sup>57</sup> Mehmet Paçacı, *Çağdaş Dönemde Kuran'a ve Tefsire Ne Oldu?* (İstanbul: Klasik Yayınları, 2012), 33.

<sup>58</sup> Mustafa Sarıtaş, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2007), 40.

<sup>59</sup> Leyla Özyürek, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, 1983), 88; Mustafa Öcal, *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1991), 90.

<sup>60</sup> M. E. B., *DKAB 4-8 Öğretim Programı*, 10.

<sup>61</sup> M. E. B., *DKAB 4-8 Öğretim Programı*, 1-10.

<sup>62</sup> Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, 81, Ahmet Koç, "Bir Öğretim Materyali Olarak Medya Haberlerinin Din Eğitiminde Kullanılması", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 25/1 (Aralık 2021), 525.

<sup>63</sup> Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 12-21.

DKAB dersinde anahtar kavramların öğretiminde çocukların ilgisini ve dikkatini çekmek üzere atasözlerinin etkileyici üslup ve içeriğinden yararlanmak faydalı olacaktır.

Anahtar kavramla ilişkili atasözlerinin soru-cevap yöntemi, Sokrates-buldurma yöntemi kullanılarak öğretilmesi dersi zevkli hâle getirebileceği gibi, atasözü ve deyimlerin soyut kavramların öğretilmesine ve anlaşılmasına destek olması, derse katılımı ve ilgiyi artırması muhtemeldir. İlköğretim DKAB dersi anahtar kavramların öğretilmesinde yararlanılabilecek olan atasözü ve deyimler aşağıdaki tabloda sınıf, ünite ve anahtar kavram sırasıyla listelenmiştir.

**İlköğretim DKAB Dersi Anahtar Kavramlarının Öğretiminde Yararlanılabilecek Olan Atasözü / Deyimler Tablosu**

Sınıf/Ünite	Anahtar Kavramlar	Atasözü/Deyimler
"4. Sınıf 1. Ünite (Günlük Hayattaki Dini İfadeler)"	"Din"	"Dini olmayanın insafı olmaz" "Şeriatı hor gören hor olur" "Yarım hekim candan, yarım hoca dinden eder" "Acı söz insanı dininden çıkarır"
"4. Sınıf 1. Ünite (Günlük Hayattaki Dini İfadeler)"	"Dua"	"Senin istediğin bir göz, Allah verir iki göz" "Allah'tan hayır iste hayır bulasın" "Müminin duasına gökteki melekler 'Âmin!' der" "Tanrı'ya dolu ellerle değil temiz ellerle dua edilir"
"4. Sınıf 1. Ünite (Günlük Hayattaki Dini İfadeler)"	"Euzü Besmele"	"Besmelesiz çıkma yola, başa gelir türlü bela" "Besmelesiz işe şeytan karışır" "Besmelesiz işten hayır hasil olmaz" "Yemeğin başı bismillah, aya elhamdülillah"
"4. Sınıf 1. Ünite (Günlük Hayattaki Dini İfadeler)"	"Elhamdülillah"	"İyi gör de şükür et, kötü gör de fikir et" "Akşamdan kalmış peynir ekmek yerim; '-Nasılısın?-' diyene, '-Hamdolsun-' derim" "Şükür, nimet artırır" "Şükürünü bilmeyen yolunu şaşırır"
"4. Sınıf 2. Ünite (İslam'ı Tanıyalım)"	"İman"	"Zerre kadar iman, dünya kadar günaha yeter" "Birdir imanla ikrar demişler" "İnsaf olmayanda iman olmaz" "İman dinin mayasıdır"
"4. Sınıf 2. Ünite (İslam'ı Tanıyalım)"	"İslam"	"İslam'ın şartı beş, altıncısı insaf" "İslam'ın şartı beş, haddini bilmek altı" "Allah kimseye kaldıramayacağı yük vermez" "Hak gelir, batıl gider"
"4. Sınıf 2. Ünite (İslam'ı Tanıyalım)"	"Kelime-i Tevhid"	"Doğmaz doğurmaz bir Allah" "Hak deyince akan sular durur" "Adam ikrarından, hayvan yularından belli olur" "Zerre kadar iman, dünya kadar amelden üstündür"
"4. Sınıf 2. Ünite (İslam'ı Tanıyalım)"	"Kelime-i Şehadet"	"Şehadet getirmek" "Sükut ikrardan gelir" "Bin tanıktan bir ikrar yeğdir" "İşin yoksa şahit, paran çoksa kefil ol"

"4. Sınıf 2. Ünite (İslam'ı Tanıyalım)"	"İbadet"	"Âlimin uykusu, cahilin ibadetinden hayırlıdır" "İbadet bir kuştur, onun kanatları namazdır" "Dua da bir ibadettir" "İbadet de gizli kabahat de"
"4. Sınıf 3. Ünite (Güzel Ahlak)"	"Ahlak"	"Terbiyesiz insan, kalaysız kap gibidir" "Güzel huylu olanın can verirler sözüne, çirkin huylu olanın kimse bakmaz yüzüne" "Güzellik geçer, ahlak kalır" "Kişinin edebi altınından daha hayırlıdır"
"4. Sınıf 3. Ünite (Güzel Ahlak)"	"Sevgi"	"Beni sevenin bendesiyim, beni sevmeyenin ben nesiyim" "Kalp kalbe karşıdır" "Gülü seven dikenine katlanır" "Gönülden bağlanmak"
"4. Sınıf 3. Ünite (Güzel Ahlak)"	"Saygı"	"Büyüğe saygı, küçüğe sevgi atadandır" "Hürmet ile muhabbet iki baştan olur" "Deniz suya, insan saygıya doymaz" "Sağlık istersen çok yeme, saygı istersen çok deme"
"4. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'i Tanıyalım)"	"Cahiliye"	"Hayırsız ot, tez büyür" "Kötülükten uzak ol, iyilikle arkadaş ol" "Kötü ağızdan doğru söz çıkmaz, kötü elden helâl aş çıkmaz" "Âlim adam kocadıkça koç olur, cahil adam kocadıkça hiç olur"
"4. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'i Tanıyalım)"	"Kabe"	"Büyük, evin kıblesidir" "Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz" "Mümin kalbi beytullah" "Ananı sırtına yükleyip üç kez Kâbe'ye götürsen de borcunu ödemiş olmazsın"
"4. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'i Tanıyalım)"	"el-Emin"	"Bir emin, iki yeminden evladır" "Adamın ağzına bakarlar, atına ona göre nal takarlar" "İnsan sözünden, öküz boynuzundan tutulur" "İnsanın değeri sözünden belli olur"
"4. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'i Tanıyalım)"	"Mevlit"	"Kutlu gün doğuşundan bellidir" "Birlikten kuvvet doğar" "Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter" "Gün doğmadan neler doğar"
"4. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'i Tanıyalım)"	"Ehli Beyt"	"Su gider taş kalır; el gider kardeş kalır" "İyi evlat ana babayı vezir eder, kötüsü rezil eder" "İnsana ata-ana gibi yâr olmaz" "Çoluk çocuk sahibi oldukça gül de bulunur, bülbül de bulunur"

"4. Sınıf 5. Ünite (Din ve Temizlik)"	"Abdest"	"Bu abdestle daha çok namaz kılınır" "Abdestsiz namaz olmaz" "Abdestsiz softaya namaz dayanmaz" "Abdestsiz yere basmamak"
"4. Sınıf 5. Ünite (Din ve Temizlik)"	"Taharet"	"Su her şeyi temizler" "Kalp temizliği yüz temizliğinden daha gerekli" "Temizlik sağlığın temeli, sağlık zenginliğin temelidir" "Isırgan ile taharet olmaz"
"5. Sınıf 1. Ünite (Allah İnancı)"	"Esmâ-i Hüsnâ"	"Allah kemal, güzellik cemal" "Allah'ın dediği olur" "Allah ilmi dileyene malı dilediğine verir" "Düşmez kalkmaz bir Allah"
"5. Sınıf 1. Ünite (Allah İnancı)"	"Hanif"	"Kalp kırma, günaha girme" "Kötü bozar, iyi düzeltir" "Kötü olarak halka görüneceğine iyi olarak ölmek daha iyidir" "Hayâsı olmayanın, insafı da olmaz"
"5. Sınıf 1. Ünite (Allah İnancı)"	"Tevhit"	"Dinini pula satan, dinden de olur puldan da" "Bir gemide iki kaptan olmaz" "Selamet vahdettedir" "Vahdet Cenab-ı Allah'a mahsustur"
"5. Sınıf 1. Ünite (Allah İnancı)"	"İhlas"	"İbadette riya, kabahatte haya olmaz" "Herkesin iç yüzünü Allah bilir" "Riyasız namaz kılanın dizi yorulmaz" "Riyakâr dosttan doğru sözlü düşman yeğdir"
"5. Sınıf 1. Ünite (Allah İnancı)"	"Kıssa"	"Allah dağına göre kar verir" "Tilkiyi tavukla taşlamışlar, '-Allah gazabınızı artırsın.-' demiş" "Yanlış hesap Bağdat'tan döner" "Kıssadan hisse çıkarmak"
"5. Sınıf 2. Ünite (Ramazan ve Oruç)"	"Ramazan"	"Sağlam ruh, sağlam bedende olur" "Gavura kızıp oruç yenmez" "Ramazan'da yalan söyleyenin bayramda yüzü kara olur" "Bayramda borç ödeyene ramazan kısa gelir"
"5. Sınıf 2. Ünite (Ramazan ve Oruç)"	"Oruç"	"Orucu yiyen ya açlığından ya susuzluğundan" "Aşı yok, oruç tutar; işi yok, namaz kılar" "Ay gör oruç tut, ay gör bayram eyle" "Kıl namazı, tut orucu, gelmez sorucu"
"5. Sınıf 2. Ünite (Ramazan ve Oruç)"	"Rab"	"Allah boş duranı sevmez" "Hakk'a tevekkül eden açıkta kalmaz" "Tanrı kuluna zulmetmez" "Nefsini bilen Rabbini bilir"

"5. Sınıf 3. Ünite (Adap ve Nezaket)"	"Adap"	"Aç dedilerse, çeşmeyi kurut demediler ya!" "Büyükler huzurunda az söyle, tez kalk" "Gönül yıkan Tanrıya ermez" "Ağırbaşlı olmak"
"5. Sınıf 3. Ünite (Adap ve Nezaket)"	"Nezaket"	"Anlayana kul ol, anlamayana ağa olma" "Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır" "Nezaket para ile alınmaz ama her şeyi satın alır" "Çağrıldığın yere erinme, çağrılmadığın yerde görünme"
"5. Sınıf 3. Ünite (Adap ve Nezaket)"	"Selam"	"Bir gün tuz yediğin yere kırk gün selâm var" "Garibe bir selam bin altın değer" "Bir selam bin hatır yapar" "Evvel selam sonra kelam"
"5. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed ve Aile Hayatı)"	"Merhamet"	"Küçüğe merhamet et, büyüğe itaat" "Merhametli adam meyveli ağaçtır" "Cennetin kapısını merhamet açar" "Merhamet imandandır"
"5. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed ve Aile Hayatı)"	"Erdem"	"Erdem, azda da çokta da değil, kadrini bilmekte" "İnsan ihsan kuludur" "Zahmetsiz rahmet olmaz" "İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı"
"5. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed ve Aile Hayatı)"	"Kevser"	"Nerde hareket, orda bereket" "Irmak kenarına çeşme yapılmaz" "Ömrüne bereket" "Bereket versin"
"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Örf"	"İkindiden sonra dükkân açılmaz" "Eski köye yeni âdet getirmek" "Kardeşin büyüğü peder, küçüğü evlat yerine geçer" "El uzatılan yere ayak uzatılmaz"
"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Âdet"	"Ağaç kökünün üstünde biter" "Düğün sesle, ölü yasla yakışır" "Âdet yerini bulsun" "Su küçüğün, yol büyüğün"
"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Mimari"	"Güzel göz için, akıllı gönül için" "Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur" "Allah dağları bile alçaklı yüksekli yaratmış" "Balık derini, insan dikkati sever"
"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Musiki"	"Sanatı ustadan görmeyen öğrenmez" "Sanatsız ev ıssız, mangalsız ev öksüz" "Güzel yüz nefsin nasibi, güzel ses ruhun rızkıdır" "Bağırmakla yükselirse idi eşek paşa olurdu"

"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Edebiyat"	"Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni; kullan kendini, göreyim seni" "Gücün ulaşmadığına dil ulaşır, dilin ulaşamadığına düşünce ulaşır" "Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır" "Kalemin yazdığını kılıç bozamaz"
"5. Sınıf 5. Ünite (Çevremizde Dinin İzleri)"	"Mescid-i Aksa"	"İnsanın kiblesi vicdanı olmalı" "Secdeye kapanmak" "Cami ne kadar büyük olsa da imam bildiğini okur" "İki kiblesi olanda din olmaz"
"6. Sınıf 1. Ünite (Peygamber ve İlahi Kitap İnancı)"	"Nübüvvet"	"Kılavuzsuz cennete bile girilmez" "Allah kulundan geçmez" "Kişi kendi memleketinde peygamber olmaz" "Peygamber de kendisi için dua etmiş"
"6. Sınıf 1. Ünite (Peygamber ve İlahi Kitap İnancı)"	"Risalet"	"Taç giyen baş akıllanır" "Atılan ok taştan dönmez, giden elçi yoldan dönmez" "Allah'a inanmayan kuluna da inanmaz" "Elçiye zeval olmaz"
"6. Sınıf 1. Ünite (Peygamber ve İlahi Kitap İnancı)"	"Davet"	"Ey oğul sana verem bir öğüt: Vaktinde ununu öğüt" "Dost, dosta bağ bağışlamaz; doğru yol gösterir" "Kılavuzu karga olanın, burnu pislikten kurtulmaz" "Deliyi düğüne davet etmişler, 'Burası bizim evden iyidir.' demiş"
"6. Sınıf 1. Ünite (Peygamber ve İlahi Kitap İnancı)"	"Tebliğ"	"Allah seni dünya boş kalmasin diye yaratmamış" "Hiddet tatlı ama meyvesi acıdır, nasihat acı ama meyvesi tatlıdır" "Hak gelince batıl gider" "Ne gelirse kula, Hak'tan gelir"
"6. Sınıf 2. Ünite (Namaz)"	"Namaz"	"Kıl beşi, kurtar başı" "Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz" "Alaca namaz, Hakk'a yaramaz" "Namaz kılan darda kalmaz, Allah diyen mahrum olmaz"
"6. Sınıf 2. Ünite (Namaz)"	"Salat"	"Öğleni kıl, akşamı bil" "Zorla kılınan namaz, Allah'a yaramaz" "Namaz amellerin hayırlısı, muratların feyizlisidir" "Namaz imanın alameti, vücudun selametidir"
"6. Sınıf 2. Ünite (Namaz)"	"Ezan"	"Ezansız köye şeytan girer" "Allah'a iyi görüneyim dersen ezanın olsun, Han'a iyi görüneyim dersen kazanın olsun" "Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz" "Eli kulağında olmak"

"6. Sınıf 2. Ünite (Namaz)"	"Kamet"	"Horoz kendini çöp tepesinde görmüş de müezzin oldum, sanmış" "Sağır için iki kere kamet olmaz" "Kamet getirmek" "Yemeğin iyisi hazırdır"
"6. Sınıf 2. Ünite (Namaz)"	"Cami"	"Hoca okuttuğu kadar, çoban güttüğü kadar" "Mümin kalbi Beytullah" "Cami yıkılmış ama mihrabı yerinde" "Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur"
"6. Sınıf 3. Ünite (Zararlı Alışkanlıklar)"	"Haram"	"Haramın temeli olmaz" "Düşüncesiz sofuya sohbet haram" "Mümine eziyet haramdır" "Ala keçinin gününde, keçlik eti haramdır"
"6. Sınıf 3. Ünite (Zararlı Alışkanlıklar)"	"Mekruh"	"Kem dileme komşuna, kem iş gelir başına" "Ağızdan çıkan söz pişmanlıkla hatırlanır" "Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter" "Kedi uzanamadığı ciğere pis der"
"6. Sınıf 3. Ünite (Zararlı Alışkanlıklar)"	"Kul Hakkı"	"Gören gözün hakkı vardır" "Yıkma elin kalbini sen de yıkılırsın" "Ah yerde kalmaz" "Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste"
"6. Sınıf 3. Ünite (Zararlı Alışkanlıklar)"	"Bağımlılık"	"Kurdu ne kadar beslersen besle, o hep dağa bakar" "Ten çekmese can çeker, can çekmese kan çeker" "Can çıkmayınca huy çıkmaz" "Alışmış kudurmuştan beterdir"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Davet"	"Hakikati söyleyen er tanınır, yemininden dönen hor tanınır" "Çağrıldığın yere erinme, çağrılmadığın yerde görünme" "Deliyi düğüne davet etmişler, 'burası bizim evden iyidir' demiş" "Davetsiz gelen/giden, döşeksiz oturur"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Tebliğ"	"Akılsız adama nasihat etmek denize su dökmek gibidir" "Dürüst iş, halka ulaştırır; kurnazlık, halktan uzaklaştırır" "Yarım hekim candan, yarım hoca imandan eder" "Ulu sözü dinlemeyen uluya kalır"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Hicret"	"Bu bir kervansaraydır, konan göçer" "Tebdil-i mekânda ferahlık var" "Bize gelelim, konalım göçelim; size gidelim, yiyelim içelim" "Eken biçer, konan göçer"



"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Sahabi"	"Ahababı çok olanın işi çabuk biter" "Kardeş, din kardeşidir" "Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil" "Dünyada dost gibi aziz, ihsan gibi leziz bir şey olmaz"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Ensar"	"Adam adama gerek olmasa, her biri bir dağ başında olur" "İyi dost kara günde belli olur" "Veren el alan elden üstündür" "Geleni ağırla, gideni uğurla"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Muhacir"	"Komşu komşunun külüne muhtaçtır" "Komşu da pişer, bize de düşer" "eken biçer, konan göçer" "Konuk on kismetle gelir, birini yer, dokuzunu bırakır"
"6. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Hayatı)"	"Mescit"	"Evvela mescidin içi, sonra dışı" "Kıl namazı, tut orucu, gelmez sorucu" "Cemaatin taş koyduğu yere sen baş koy" "Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Din"	"Kişinin vatanı imanındır" "Acı söz insanı dininden çıkarır" "Dini imanı para olmak" "Sonradan görme, dininden dönme"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Değer"	"Adamın iyisi yurdundan, atın iyisi yerinden gitmez" "Ana gibi yâr olmaz, vatan gibi yer olmaz" "Korkağa yol kılavuzluğu yaptıрма, şaşıya silah tutturma" "Yaralı kuşa tüfek atılmaz"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Şehitlik"	"At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır" "Türk'e şahadet en büyük mertebedir" "Dosttan mal, düşmandan can esirgenmez" "Köle olarak yaşamaktansa savaşıp ölmek daha iyi"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Gazilik"	"Her gün tavuk yaşamaktan, bir gün horoz yaşamak yeğdir" "Yiğit harpte, dost kentte, kâmil insan hiddette belli olur" "Dağın güzelliği yüksekliğinde, delikanlının güzelliği yiğitliğinde" "Beş parmak bileğe, bilek yüreğe bağlıdır"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Bayram"	"Ay gör oruç tut, ay gör bayram eyle" "Arife günü aşa ne, bayram günü tıraşa ne?" "Yetimlerin bayramı, yeni gömlek giydiği zaman" "Tembele her gün bayramdır"
"6. Sınıf 5. Ünite (Temel Değerlerimiz)"	"Kandil"	"Anası onu Kadir Gecesi doğurmuş" "Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir" "Altının kıymetini sarraf bilir"

		"Kutlu gün doğuşundan bellidir"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Âlem"	"İki âlemde de iyilik gibi sermaye yoktur" "Âlemdeki huzur, hanemdeki huzurdur" "Âlimin ölmesi âlemin ölmesi ile birdir" "Âdilin adaleti âlemi ıslah eder"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Gayb"	"Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez" "Ecel ne bir saat geri ne bir saat ileri" "Ben ölürsem büyük kıyamet, karım ölürse küçük kıyamet" "Para ile imanın kimde olduğu bilinmez"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Melek"	"Çok ye, ol helek; az ye, ol melek" "Müminin duasına gökteki melekler âmin der" "Azrail gelince oğul, uşak sormaz" "Yalnızlık Allah'a vergi, onun da melekleri var"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Cin"	"Cin bismillahtan korkar" "İn cin top oynamak" "Cin tutana bir muska yeter" "Cin gibi olmak"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Şeytan"	"Basma cahilin izine, uyma şeytanın sözüne" "Şeytanla ortak olan buğday eker, saman biçer" "Acele işe şeytan karışır" "Cahilin sofusu şeytanın maskarası"
"7. Sınıf 1. Ünite (Melek ve Ahiret İnancı)"	"Ahiret"	"Eğrinin dünyada da, ahirette de yeri yok" "Dünyada mekân, ahirette iman" "Kıyamette ibadet olmaz" "Dünyada eken ahirette biçer"
"7. Sınıf 2. Ünite (Hac ve Kurban)"	"Hac"	"Adam hacı mı olur ulaşmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye?" "Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar" "Hacı Mekke'de, derviş tekkede" "İsarlama hac, hac olmaz"
"7. Sınıf 2. Ünite (Hac ve Kurban)"	"Umre"	"Tanrı misafirinin kendi kısmeti vardır" "Misafir aziz, ev sahibi lezizdir" "Gelme irâde, gitmek icâzet iledir" "Misafir kendi rızkıyla gelir"
"7. Sınıf 2. Ünite (Hac ve Kurban)"	"Kurban"	"Doğru söze canım kurban" "Hamsi kurban olur mu?" "El kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım" "İtin akılsızı kurban bayramında sılaya gider"

"7. Sınıf 3. Ünite (Ahlaki Davranışlar)"	"Ahlak"	"Anan baban sağ iken hürmet et, öldükten sonra ziyaret et" "Çocuğu doğurmak bir kere güç, terbiye etmek bin kere güç" "Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan" "Kişi haddini bilmek edeptir"
"7. Sınıf 3. Ünite (Ahlaki Davranışlar)"	"Değer"	"İnsanın değeri sözünden belli olur" "Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir olmasa da çulu" "Ata binersen Allah'ı, attan inersen atı unutma" "Kalıp kıyafetle adam adam olmaz"
"7. Sınıf 3. Ünite (Ahlaki Davranışlar)"	"Tutum"	"Hayır dile komşuna, hayır gele başına" "Damlaya damlaya göl olur" "Ne ekersen onu biçersin" "Eşeğe kaç gün yol gidersen demişler, onu bizlengiç (nodul) bilir demiş"
"7. Sınıf 3. Ünite (Ahlaki Davranışlar)"	"Davranış"	"Âyinesi iştir kişinin lafa bakılmaz" "Eşeğe marifetini göster demişler, yatıp yuvarlanmış" "Edep, ilmin amelidir" "Yalancıda ne vefa olur ne de ar, ne semtine uğra ne yanına var"
"7. Sınıf 4. Ünite (Allah'ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed)"	"Risalet"	"Koyun çobansız olmaz" "Göz var görmek için, akıl var bilmek için" "Gücün ulaşmadığına dil ulaşır, dilin ulaşmadığına düşünce ulaşır" "Dost, dosta bağ bağışlamaz; doğru yol gösterir"
"7. Sınıf 4. Ünite (Allah'ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed)"	"Nübüvvet"	"Peygamber de kendisi için dua etmiş" "Kılavuzsuz yola çıkan, yolunu şaşırır" "Allah'ın ondurmadığını, peygamber sopa ile kovar" "Atılan ok taştan dönmez, giden elçi yoldan dönmez"
"7. Sınıf 4. Ünite (Allah'ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed)"	"Hatemü'l-enbiya"	"Fetnet kendini bildirir" "Allah bir kapıyı kaparsa bin kapıyı açar" "Allah verdiği bilir" "Allah'a inanmayan kuluna da inanmaz"
"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"İtikat"	"Her iş itikada bağlıdır" "Her koyun kendi bacağından asılır" "Allah herkesin takatine göre sorumluluk verir" "Allah'tan umut kesilmez"
"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"Fıkıh"	"Fenalarla dost olmak caiz değildir" "Doğru söze kadı emmi ne desin?" "Şeriatın kestiği parmak acımaz" "Davacın kadı olursa, yardımcın Allah olsun"

"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"Mezhep"	"Akşama kadar kırk mezhebe girer, akşam da mezhepsiz yatar" "Tarik mühim değil, refik mühim" "Arabının ön tekerleği nereye giderse, arka tekerleği de oraya gidermiş" "Akıllının zannı cahilin hakikatinden iyidir"
"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"Tasavvuf"	"Dervişlik olsaydı taç ile hırka, birini de ben alırdım otuza kırka "Er ol, nefsinı yen; bu da bir pehlivanlıktır" "Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru" "Şeyh uçmaz, müridi uçurur"
"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"Ayin"	"Farzdan önce farz var" "Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter" "Terazi var tartı var, her işin bir vakti var" "Her yiğidin yoğurt yiyişi farklıdır"
"7. Sınıf 5. Ünite (İslam Düşüncesinde Yorumlar)"	"Erkan"	"Bildiğimin âlimiyim, bilmediğimin talibiyim" "Ürümelerini bilmeyen köpek (it), sürüye kurt getirir" "Tahsil-i kemâlât, kem âlât ile olmaz" "Âlim akılla ilerler, cahil akılla geriler"
"8. Sınıf 1. Ünite (Kader İnanıcı)"	"Kader"	"Olacakla öleceğe çare bulunmaz" "Kismet ise gelir Hint'ten, Yemen'den; kismet değilse ne gelir elden" "Kadere keder olmaz" "Akacak kan damarda durmaz"
"8. Sınıf 1. Ünite (Kader İnanıcı)"	"Kaza"	"Kaderde varsa görülür" "Kaderinde ne varsa kaşığına o çıkar" "Alna yazılan başa gelir" "Kazaya rıza gerek"
"8. Sınıf 1. Ünite (Kader İnanıcı)"	"Sünnetullah"	"Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi" "Akşam güneşi ısıtmaz" "Hamama giren terler" "Arpa eken, buğday biçmez"
"8. Sınıf 1. Ünite (Kader İnanıcı)"	"Külli İrade"	"Allah'ın dediği olur" "Takdire yazılan tedbirle bozulmaz" "Allah isterse bir kulun işini, mermere geçirir dişini; Allah istemezse bir kulun işini, muhallebi yerken kırar dişini" "Kul azmayınca Hak yazmaz"
"8. Sınıf 1. Ünite (Kader İnanıcı)"	"Cüzi İrade"	"Kul çalışır, Allah verir" "Cennet, cehennem dünyada, hangisini kazanırsan" "Murat insandan, takdir Allah'tan" "Kişi ne yaparsa kendine yapar"

"8. Sınıf 2. Ünite (Zekat ve Sadaka)"	"Zekat"	"Bir tavuğun zekâtı, bir yumurta" "Perhiz sağlığın zekâtıdır" "Zekât, malın kiridir" "Malın bekçisi zekâtıdır"
"8. Sınıf 2. Ünite (Zekat ve Sadaka)"	"Sadaka"	"Az sadaka çok belâ defeder" "Ayasofya'da dilenip, Sultanahmet'te sadaka verilmez" "Veren el, alan elden üstündür" "Vermekle mal tükenmez"
"8. Sınıf 2. Ünite (Zekat ve Sadaka)"	"İnfak"	"Gönülden kopan, ihsanın hayırlısıdır" "Ağanın eli tutulmaz" "Ata oğluna bir bağ vermiş, oğul ataya bir salkım kıyamamış" "Eli sıkı varlıkların konuğu olmaktansa, eli açık yoksulun konuğu olmak yeğdir"
"8. Sınıf 2. Ünite (Zekat ve Sadaka)"	"Nisap"	"Aştı, taştı; nisabı geçti" "Aş tuz ile tuz oran ile" "Boş ambar, boş çuval; ölç, ne kadar ölçersen" "Lütuf ve ihsanın ölçüsü olmaz"
"8. Sınıf 2. Ünite (Zekat ve Sadaka)"	"Öşür"	"Terazi var, tartı var; her işin bir vakti var" "Ona sıyırma kantar, bana gelince tam tartar" "İnsanı akıyla, beygiri karışla ölçerler" "Bezi herkesin arşınına göre vermezler"
"8. Sınıf 3. Ünite (Din ve Hayat)"	"Din"	"Parasız pazara, imansız mezara girilmez" "Din tutan kin tutmaz" "Zor kapıdan girerse şeriat bacadan çıkar" "Dini bütün olmak"
"8. Sınıf 3. Ünite (Din ve Hayat)"	"Birey"	"Kişi ne yaparsa kendine yapar" "Bir baş soğan bir kazanı kokutur" "Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış" "Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar"
"8. Sınıf 3. Ünite (Din ve Hayat)"	"Toplum"	"Kötü araba yolu bozar, kötü insan cemiyeti" "Tembel, cemiyetin düşmanıdır" "Bir korkak bir orduyu bozar" "Bir mih bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır"
"8. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Örnekliliği)"	"Üsve-i Hasene"	"İnsanın insanlığı irfanla, hayvanın hayvanlığı samanla beslenir" "İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı" "İyilik eden iyilik bulur" "Usûl, asıldan önceliklidir"

"8. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Örneklığı)"	"Sıdk"	"Allah, doğrunun yardımcısıdır" "Yalan söyleyip yüzün kararacağına, doğru söyleyip yüzün yaralı olsun" "Doğru söz yemin istemez" "Eğri otur, doğru konuş"
"8. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Örneklığı)"	"Emanet"	"Emanet ata binen tez iner" "Emanete hıyanet olmaz" "Emanet eşeğin yuları gevşek olur" "Emanet hayvanın kayışı yokuşta kopar"
"8. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Örneklığı)"	"İstişare"	"Danışan dağları aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış" "Akıl, akıldan üstündür" "Bin bilsen de bir bilene danış" "Kişiye bilmemek ayıp değil, sormamak ayıptır"
"8. Sınıf 4. Ünite (Hz. Muhammed'in Örneklığı)"	"Azim"	"Azmin elinden ne uçan kurtulur ne kaçan" "Armut piş, ağzıma düş" "At koşmakla menzil alır" "Gayret imândandır"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Kuran"	"Çok söz Kur'ân'a yakışır" "Kuran'a el basmak" "Hoca okurken yanılır" "Ataların sözü Kur'ân'a girmez ama yanınca yürür"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Furkan"	"Ayırt etmek" "Altını sarrafa sor, cevheri kuyumcuya" "Hak gelince batıl gider" "Ataların sözü Kurân'a girmez; ama yanınca yürür"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Sünnet"	"Hüsnü zan sünnettir" "Meşveret, sünnet" "Farz, sünneti bastırır" "Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"İnanç"	"Zahmetsiz rahmet olmaz" "Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir" "Hakikat ateşte yanmaz, suda batmaz" "Aryı duman, insanı iman yola getirir"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"İbadet"	"Çalışmak ibadettir" "Kıyamet gününde ibadet olmaz" "Bir ağaç dikmek, bir yıllık (nafile) ibadete bedeldir" "Zerre kadar iman, dünya kadar amelden üstündür"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Ahlak"	"İslam'ın şartı beş, haddini bilmek altı" "Kıtlıkta satıcıya, bollukta alıcıya Allah insaf versin" "Edeple süslenmeyen akıl, silahsız kahramandır" "Edeplerin anası, az konuşmaktır"
"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Muamelat"	"Öğrenmek için yaşa, yaşamak için öğren" "Gördüğünü ört, görmediğini söyleme" "Geline iyi muamele edilirse hamarat olur" "Başımın ameli, sırtımın semeri"

"8. Sınıf 5. Ünite (Kuran-ı Kerim ve Özellikleri)"	"Kıssa"	"İyiden hüner al, kötünden ibret al" "Öfke gelir, göz kararır; öfke gider, yüz kararır" "Öküz ölür çift kalır, eşek ölür yük kalır" "Akıllı bildiğini söylemez, deli söylediğini bilmez"
--	---------	---

### Sonuç

Atasözü ve deyimler, insanın özünden, din, dil ve kültürden bağımsız ve uzak görülmemektedir. Atasözü ve deyimlerden birçok alanda yararlanılmaktadır. İlköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyimler kullanıldığında da fayda sağlayabilir. İlköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyim kullanılmasının; anlamlı öğrenmede, kültürle bağ kurularak hayatın içinden örneklerle bilginin ve değerlerin yaşanabilirliğinde, geçmiş/bugün ve bilgi/hayat arasında bağlantı kurulmasında, araştırma/inceleme/karşılaştırma/yorumlama/değerlendirme yapılmasında, dine ve eğitime ilgi ve motivasyonu artırmasında, olumlu düşünce/duygu/davranış ve kişilik geliştirilmesinde, bilgilerin kalıcı olmasında etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Didaktik yönü ağır basan, insana ve hayata dair bilgi ve tecrübe yansıtan atasözü ve deyimlerin din ve değerler eğitimi alanı başta olmak üzere farklı alan ve derslerde kaynak olarak kullanılması faydalı olacaktır.

Toplumun kadim tarihinden kesitler sunan, hikemi bilgileri ve tecrübeyi yansıtan, veciz öğütler şeklinde açıklanabilecek olan atasözü ve deyimlerin; özellikle ilköğretim çağındaki çocukların kültürlenmesine katkı sağlayacağı, zihinsel gelişimleri dikkate alındığında anlamakta zorlanabileceği tarihsel/soyut kavramları güncelleyerek/somutlaştırarak anlamayı kolaylaştıracağı ve hızlandıracağı, hayatın içinden örnekler sunarak öğrencinin kendi duy(g)u ve yaşantılarını öne çıkaran şifahi sözlerle din eğitimi dersi yapılabileceği, atasözü ve deyimlerin ilgi ve merak uyandıran muhtevası nedeniyle öğrencilerin derse aktif katılım sağlanmasına ve anlamlı öğrenmeye yardımcı olabileceği, dilin doğru ve etkili kullanımına vesile olacağı, geçmiş ile bugün arasında karşılaştırma yapmaya yardımcı olacağı, çok boyutlu düşünme, keşfetme, inceleme-değerlendirme-muhakeme yapabilme ve kendini ifade edebilme becerisi kazandıracağı, din eğitiminin de bir amacı olan zihinsel, duygusal ve davranışsal gelişim sürecine destek olacağı söylenebilir.

Günümüz teknoloji çağındaki eğitimde sunum ve görsellik önem arz etmekte, öğrenciler çağın gerektirdiği somut bilgi ve materyale ihtiyaç hissetmektedir. Küreselleşen dünyada eğitim ve din önemini ve etkisini daha fazla hissettirmekte; atasözü ve deyimler milletlerin geçmişiyle bağ kurarak gelenek ve değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlamakta, toplumun sürekliliğini mümkün kılmaktadır.

Öğrencilere dersin konusu ve kavramıyla ilgili atasözü ve deyim kullanması/bulması istenerek, kelimelerin eş-zıt anlamını bulma, atasözü ve deyim tamamlama, konu ve kavramla ilgili fıkra/hikâye anlatma ve ayet/hadis söyleme, kıssadan ders çıkarma ile DKAB dersi aktive edilerek eğlenceli hâle getirilebilir, derse katılım artırılarak merak ve heyecan oluşturulabilir. Bu çalışmada, ilköğretim DKAB dersindeki anahtar kavramların öğretiminde atasözü ve deyimlerin rolü üzerinde durulmuş, anahtar kavramların öğretilmesinde yararlanılabilecek atasözü ve deyimlerden örnekler sunulmuş, bu konuda yapılacak diğer çalışmalara katkı sunmak hedeflenmiştir.

Ortaöğretim DKAB dersi başta olmak üzere din eğitimi kapsamında okutulan diğer derslerin anahtar kavramlarının öğretiminde atasözü ve deyimlerin kullanım imkânını ve örneklerini inceleyen araştırmalar ile bu çalışmanın öğrenmeye-öğretmeye katkısını ölçmek için öğrencilerin-öğretmenlerin katılımıyla nitel-nicel yöntemli alan araştırmaları yapılabilir. Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, din eğitimi ve Türk dili ve edebiyatı alan uzmanlarıyla ortak bir proje geliştirilerek, din eğitimi kapsamında okutulan derslerde kullanılmak üzere atasözü ve deyimler tespit edilebilir, öğretmen ve öğrencilerin istifadesine sunulabilir. Geçmişin birikiminden, ataların

felsefe ve dil ustalığından, hikmet barındıran vecizelerden damıtılarak günümüze ulaşan atasözü ve deyimlerle ilgili çalışmaları yaygınlaştırmanın, eğitimi, dini, dili, edebiyatı ve kültürü pekiştireceği söylenebilir.

### Kaynakça | References

- Akıncı, Adem. "Kuran'daki Kıssalar ve Din Öğretimindeki Yeri". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/13 (2004), 42-64.
- Akseki, Ahmed Hamdi. *İslam Fitri Tabii ve Umumi Bir Dindir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. 2 Cilt. İstanbul: İnkılâp Kitapevi Yayınları, 1993.
- Aşılıoğlu, Bayram. "Türkçe Öğretimi ve Eğitim Değerleri Açısından Türk Atasözleri Üzerine Bir İnceleme". *Çağdaş Eğitim Dergisi* 34/362 (2009), 29-36.
- Aybey, Salih. "Din Eğitimi ve Öğretiminde Atasözleri ve Deyimlerin Kullanılmasının Önemi Üzerine Bir Araştırma". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/33 (2018), 259-281.
- Aydın, M. Zeki. *Din Öğretiminde Yöntemler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Ayhan, Halis vd. *Din ve Ahlak Eğitim Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.
- Ayhan, Halis. "İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 5, (1998), 57-74.
- Ayhan, Halis. *Din Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1995.
- Ayhan, Halis. *Eğitime Giriş ve İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler*. İstanbul: Damla Yayınları, 1986.
- Baltacı, Cahid. *İslam Medeniyet Tarihi*. İstanbul: M.Ü.İ.F. Vakfı Yayınları, 2019.
- Başgil, Ali Fuad. *Din ve Laiklik*. İstanbul: Yağmur Yayınları, 2018.
- Bayram, Arslan. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayınları, 2016.
- Baytekin, Çetin. *Öğrenme-Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme: Eğitim Teknolojileri Materyal Tasarımı Akıllı Sınıflar*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2011.
- Bilgin, Beyza - Selçuk, Mualla. *Din Öğretimi*. Ankara: Gün Yayıncılık, 1999.
- Bilgin, Beyza. *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayıncılık, 1998.
- Bilgin, Beyza. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*. Ankara: Emel Matbaacılık, 1980.
- Büyükkaragöz, Savaş - Çivi, Cuma. *Genel Öğretim Metodları*. Konya: Atlas Kitapevi, 1994.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.
- Ceylan, Yusuf. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Bir Yöntem Olarak Dramanın Kullanılması*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Cündioğlu, Düccane. *Hız İnsan*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2010.
- Çinemre, Semra. "Türk Atasözlerindeki Dini ve Ahlaki Motiflerin Eğitim-Öğretim Ortamında Kullanılması". *Değerler Eğitimi Dergisi* 12/27 (Haziran 2014), 99-122.
- Çolak, İsmail. *Türk Atasözlerinden Seçmeler*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2007.
- Demirel, Özcan - Kıroğlu, Kasım. *Konu Anlatımı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2005.
- Demirel, Özcan. *Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2004.
- Dodurgalı, Abdurrahman. "Din Kültür ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri*. Kayseri: İBAV Yayınları, 1998.
- Dodurgalı, Abdurrahman. *Din Eğitimi ve Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*. İstanbul: M. Ü. İ. F. Yayınları, 1999.
- Dodurgalı, Abdurrahman. *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: M.Ü.İ.F. Yayınları, 1995.



- Doğan, D. Mehmet. *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayınları, 1996.
- Doğan, Recai – Tosun, Cemal. *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2002.
- Eğri, Osman. "Eğitimin Genel Amaçları Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri". *AÜİFD* XLIV/1 (2003), 271-291.
- Erpay, İlyas. "Yaygın Din Eğitimi Kurumlarında Teknolojinin Önemi ve Kullanımı". *Şarkiyat* 11/3 (Aralık 2019), 1318-1352.
- Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaacılık, 1998.
- Fidan, Nurettin. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. İstanbul: Alkım Yayınları, 1998.
- Göğüş, Beşir. *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi, 1978.
- Günay, Ünver. *Eğitim Sosyolojisi Dersleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1992.
- Gündüz, Muhammed Muhdi. "Kültür Dünyası Kavramı ve Din Eğitimi", *Turkish Studies* 17/1 (2022), 35-50.
- Halis, İsa. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- Kaya, Fatih – Kartın, Emine. "DKAB Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebi Türlerin Kullanım Durumu". *Mavi Atlas* 9/2 (2021), 47-60.
- Keyifli, Şükrü. "Eğitim ve Din Eğitimi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2013), 103-126.
- Koç, Ahmet. "Bir Öğretim Materyali Olarak Medya Haberlerinin Din Eğitiminde Kullanılması". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 25/1 (Aralık 2021), 521-546.
- Korkmaz, Mehmet. *Din Öğretimi Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Kayseri: Tezmer Yayıncılık, 2014.
- Köse, Erdoğan – Genç, Zeki Salih. *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Pegem Akademi, 2018.
- Küçük, Hasan. *İslâm'da ve Batıda Mantık*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1988.
- M.E.B. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. (2018).
- Milli Eğitim Bakanlığı. *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. 4 Cilt. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Okumuşlar, Muhiddin. "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2006), 237-252.
- Öcal, Mustafa. *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.
- Öncül, Remzi. *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: M. E. B. Yayınları, 2000.
- Önder, Alev. *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2003.
- Öner, Necati. *Klasik Mantık*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1986.
- Özyürek, Leyla. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, 1983.
- Paçacı, Mehmet. *Çağdaş Dönemde Kuran'a ve Tefsire Ne Oldu?*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Pala, İskender. *Sözün Özünden Dünden Bugüne Atasözleri*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.
- Parladır, Selahattin. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. İzmir: 1996.
- Saraçbaşı, M. Ertuğrul - Minnetoğlu, İbrahim. *Örnekli ve Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2002.
- Sarıtaş, Mustafa. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2007.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*. Ankara: T. D. V. Yayınları, 1991.
- Soykan, Ömer Naci. *Arayışlar: Felsefe Konuşmaları 1*. İstanbul: Küyerel Yayınları, 1998.

- Şahin, Mehmet. *En Güzel Türk Atasözleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999.
- TDK, Türk Dil Kurumu. "Türk Dil Kurumu Sözlükleri". Erişim 19 Ağustos 2022. <https://sozluk.gov.tr>
- Tezcan, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Bilim Yayınları, 1992.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2015.
- Usta, Mustafa. *Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları*. İstanbul: M.Ü.İ.F. Yayınları, 2001.
- Williams, Raymond. *Kültür*. çev. Suavi AYDIN. Ankara: İmge Kitabevi, 1993.
- Yalın, H. İbrahim. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.
- Yazıcı, Numan. *Arapça-Türkçe/Türkçe-Arapça Atasözleri ve Deyimler*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2003.
- Yıldırım, Ali – Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.